

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА КОМПАРАТИВІСТИКИ

БІБЛІЯ ЯК ЛІТЕРАТУРНА ПАМ'ЯТКА

Електронні методичні вказівки
для підготовки до аудиторних занять
для студентів 1-го курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.01 Українська мова та література

ОДЕСА
Астропринт

2023

УДК 82-97:27-23(072)

Б593

Укладач:

Є. В. Джиджора, д. філол. н., доцент,
професор кафедри української літератури та компаративістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

А. Т. Малиновський, д. філол. н., доцент,
професор кафедри української літератури та компаративістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

М. Г. Якубовська, к. філол. н., доцент,
доцент кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій
Національного університету «Одеська політехніка»

Рекомендовано до друку

*вченою радою філологічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова
(протокол № 3 від 08 листопада 2023 року)*

Б593 **Біблія** як літературна пам'ятка [Електронний ресурс] :
електронні методичні вказівки для підготовки до аудиторних занять
для студентів 1-го курсу першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська
мова та література / упоряд.: Є. В. Джиджора. – Одеса : Астропринт,
2023. – 15 с. – 0,3 МБ.

Методичні вказівки спрямовані на організацію лекцій і практичних занять з курсу «Біблія як літературна пам'ятка». Передбачено тематику лекційних і практичних занять, питання, що виносяться на обговорення, рекомендований список основної і додаткової літератури.

Адресовано студентам філологічних спеціальностей.

УДК 82-97:27-23(072)

© Є. В. Джиджора, упорядкування, 2023

ЗМІСТ

Загальні відомості.....	4
Зміст навчальної дисципліни.....	5
Тематика лекцій.....	7
Тематика практичних занять.....	9
Питання для контролю знань.....	12
Рекомендована література.....	13

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – засвоїти художні особливості біблійних творів у контексті світової культури (мистецтва, літератури, філософії, релігії, тощо).

Завдання дисципліни:

- познайомитися з історією формування біблійного канону;
- прочитати та проаналізувати твори Старого та Нового Завіту;
- навчитися застосовувати різні методи аналізу біблійних творів;
- опанувати основні сюжети та систему персонажів Біблії;
- проаналізувати вплив біблійних творів на становлення європейського та світового мистецтва.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Біблія як літературна пам'ятка» студенти повинні

знати:

- структуру Біблії (твори Старого та Нового Завіту);
- різницю між перекладами, у тому числі, біблійні переклади українською мовою (Пересопницьке Євангеліє, Реймське Євангеліє, тощо);
- основні сюжети Старого та Нового Завітів;
- систему персонажів та їхнє місце у біблійній історії;
- основні жанри біблійних творів.

вміти:

- продемонструвати місце Біблії в світовій культурі, літературі та мистецтві;
- аналізувати біблійні твори за допомогою відповідної методології (символогічної, буквалістської);
- показати інтертекстуальні зв'язки старозавітних творів із новозавітними;
- відрізнити жанрову специфіку біблійних творів.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

Біблія як пам'ятка світової літератури

Тема 1. Історія вивчення й осмислення Біблії в Україні. Біблія як пам'ятка стародавньої близькосхідної словесності. Історія виникнення: концепція походження творів Старого та Нового Завіту. Видатні пам'ятки давньоукраїнської книжності: Остромирове Євангеліє, Пересопницьке Євангеліє, Реймське Євангеліє.

Тема 2. Структура Біблії: твори Старого та Нового Завіту. Книги Старого Заповіту. Хронологія подій. Основні сюжетні лінії та ключові персонажі. Історичні відомості про біблійні події. Книги Нового Заповіту. Основні персонажі Нового Заповіту. Визначальні події новозавітної історії в загальноісторичному контексті.

Тема 3. Проблема біблійного канону, місце апокрифів. Що таке біблійний канон та як він формувався. Поняття апокрифу. Основні апокрифічні книги на сюжети Старого та Нового заповітів.

Тема 4. Система жанрів Старого та Нового Завіту. Законодавчі книги Старого та Нового Заповіту. Історичні, повчальні (поетичні) та пророцькі книги. Особлива символізація поетичних книг. Філософська основа книга Проповідника.

Змістовий модуль 2

Сюжет та система персонажів у Біблії

Тема 5. Праотці та пророки у Біблії. Персонажі старозавітних книг Буття, Вихід та Числа. Відомі старозавітні пророки та проблематика їхніх книг. Пророки в Новому Завіті. Проблематика та символізація в Одкровенні Іонна Богослова.

Тема 6. Жіночі образи у Біблії. Дружини праотців в П'ятикнижжі Мойсея. Книга Руті: образ героїні та його символічне значення. Книга Юдити: образ героїні. Книга Естери: образ героїні. Євангельський образ Діви Марії, його значення для цілісності біблійних творів.

Тема 7. Євангелія: образ Ісуса Христа та апостолів. Христоцентричність Євангелій та інших біблійних творів. Символічність образу Ісуса Христа. Євангеліє як специфічна біографія Ісуса Христа: основні події та їхнє символічне значення. Євангеліє від Йоана: символіка розповіді.

Тема 8. Притчі й проповіді Ісуса Христа. Притчеобразність проповіді Ісуса Христа. Параболічна структура євангельських притч. Ключові притчі та

їхнє значення. Символічне і буквальне тлумачення Притчі про десять дів, Притчі про робітників одинадцятої години; Притчі про таланти; Притчі про блудного сина, та ін.

Тема 9. Біблія та світове мистецтво. Вплив біблійних творів на розвиток світової літератури, живопису, архітектури, кінематографу та інші мистецтва. Найбільш визначальні твори світового мистецтва, в яких репрезентовані біблійні сюжети, образи та символи.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

Лекція 1. Історія вивчення й осмислення Біблії в Україні

1. Біблія як пам'ятка стародавньої близькосхідної словесності.
2. Концепція походження творів Старого та Нового Завіту.
3. Видатні пам'ятки давньоукраїнської біблійної книжності.

Лекція 2. Структура Біблії

1. Книги Старого Заповіту.
2. Основні сюжетні лінії та ключові персонажі.
3. Книги Нового Заповіту.
4. Персонажі новозавітних творів.
5. Основні події та їхній історичний контекст.

Лекція 3. Проблема біблійного канону

1. Що таке біблійний канон.
2. Поняття апокрифу.
3. Основні апокрифічні книги на сюжети Старого та Нового заповітів.

Лекція 4. Система жанрів Старого та Нового Завіту

1. Законодавчі книги Старого та Нового Заповіту.
2. Історичні книги.
3. Повчальні (поетичні) книги.
4. Пророцькі книги.

Лекція 5. Праотці та пророки у Біблії

1. Персонажі старозавітних книг
2. Старозавітні пророки та проблематика їхніх книг.
3. Пророки у книгах Нового Завіту.

Лекція 6. Жіночі образи у Біблії

1. Дружини праотців в П'ятикнижжі Мойсея.
2. Книга Рути: образ героїні та його символічне значення.
3. Книга Юдити: образ героїні.
4. Книга Естери: образ героїні.
5. Євангельський образ Діви Марії, його значення для цілісності біблійних творів.

Лекція 7. Образ Ісуса Христа та апостолів в Євангеліях

1. Христоцентричність Євангелій.
2. Євангеліє як особлива біографія Ісуса Христа
3. Основні сюжети і розповіді про Христа.
4. Взаємодія Христа з іншими персонажами в Євангеліях.

Лекція 8. Притчі й проповіді Ісуса Христа

1. Притчеобразність проповіді Ісуса Христа.
2. Параболічна структура євангельських притч.
3. Ключові притчі та їхнє значення.

Лекція 9. Біблія та світове мистецтво

1. Вплив біблійних творів на розвиток світової літератури
2. Вплив біблійних творів на розвиток інших видів мистецтва.
3. Репрезентація та інтерпретація біблійних сюжетів, образів та символів у різних творах світового мистецтва.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Заняття 1. (2 год)

Історія вивчення Біблії

1. Вивчення Біблії у вищій школі.
2. Стародавні списки та кодекси біблійних творів.
3. Видатні пам'ятки давньоукраїнської книжності: Остромирове Євангеліє, Пересопницьке Євангеліє, Реймське Євангеліє.

Основна література: 2; 13

Додаткова: 1; 2; 3; 4

Заняття 2. (2 год)

Структура Біблії

1. Книги Старого Заповіту.
2. Основні сюжетні лінії та ключові персонажі.
3. Книги Нового Заповіту.
4. Персонажі новозавітних творів.
5. Основні події та їхній історичний контекст.

Основна література: 1; 2; 5; 13

Додаткова: 8; 9

Заняття 3. (2 год)

Проблема біблійного канону

1. Поняття біблійного канону.
2. Апокриф, його різновиди.
3. Основні апокрифічні книги на сюжети Старого та Нового заповітів.

Основна література: 2; 10; 13

Додаткова: 1; 4; 7

Заняття 4. (2 год)

Жанри Старого та Нового Завіту

1. Законодавчі книги Старого та Нового Заповіту.
2. Історичні книги.
3. Повчальні (поетичні) книги.
4. Пророцькі книги.

Основна література: 2; 5; 10; 13

Додаткова: 1; 4; 7

Заняття 5. (2 год)

Праотці та пророки у Біблії

1. Персонажі старозавітних книг
2. Старозавітні пророки та проблематика їхніх книг.
3. Пророки у книгах Нового Завіту.
Основна література: 1; 2; 5; 13
Додаткова: 1; 7; 9

Заняття 6. (2 год)

Жіночі образи у Біблії

1. Жінки у Бутті: Єва, Сара та Агар, Лея та Рахиль
2. Рут та її історія.
3. Юдит та її подвиг.
4. Естер та її подвиг.
5. Євангельський образ Діви Марії.
Основна література: 1; 2; 5; 8
Додаткова: 1; 7; 9

Заняття 7. (2 год)

Образ Ісуса Христа в Євангеліях

1. Євангеліє як особлива біографія Ісуса Христа.
2. Основні сюжети і розповіді про Христа.
3. Взаємодія Христа з іншими персонажами в Євангеліях.
Основна література: 1; 2; 4; 5
Додаткова: 1; 5; 7; 9

Заняття 8. (2 год)

Притчі й проповіді Ісуса Христа

1. Притчі Христа: сюжети, проблематика, значення.
2. Структура притч Христа
3. Реально-фактографічний та символічний плани притчі.
Основна література: 1; 2; 3; 4; 12
Додаткова: 5; 6; 7

Заняття 9. (2 год)

Біблія та світове мистецтво

1. Літературні твори за мотивами біблійних сюжетів.

2. Кінематографічні твори за мотивами біблійних сюжетів.
3. Живопис та іконопис на основі біблійних творів.
4. Архітектурні споруди та скульптури за мотивами біблійних творів.

Основна література: 1; 6; 7; 8; 11

Додаткова: 8; 10

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Біблія як пам'ятка стародавньої близькосхідної словесності. Історія вивчення й осмислення.
2. Видатні пам'ятки давньоукраїнської біблійної книжності.
3. Основні сюжетні лінії в П'ятикнижжі Мойсея.
4. Історія Рути. Символічне значення її вчинку.
5. Книга Юдити: сюжетна лінія та образ персонажів.
6. Книги Естер: образи персонажів.
7. Поетичні книги Старого Завіту: символізація в Пісні над піснями.
8. Книга псалмів: форми поетичного вираження та проблематика.
9. Проблема біблійного канону. Апокрифи. Основні апокрифи на сюжети Старого та Нового заповітів.
10. Законодавчі книги Нового Заповіту.
11. Історичні книги Старого та Нового Завіту.
12. Пророцькі книги Старого та Нового Завіту.
13. Чотири Євангелія: сюжет, система персонажів, специфіка відтворення постаті Ісуса Христа.
14. Образи апостолів у Євангеліях та Діяннях.
15. Притчі Христа: параболічна структура, значення.
16. Проповіді Христа: проблематика та образний ряд.
17. Літературні твори за мотивами біблійних сюжетів.
18. Кінематографічні твори за мотивами біблійних сюжетів.
19. Живопис та іконопис на основі біблійних творів.
20. Архітектурні споруди та скульптури за мотивами біблійних творів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Біблія. Книги Святого Письма Старого та Нового Завіту. Пер. ієромонаха Рафаїла (Романа Турконяка). 4-ий повний переклад з давньогрецької мови. Київ: Українське Біблійне товариство, 2011. 1214 с.
2. Біблійні твори // Історія української літератури : у 12 томах / За редакцією В. Дончика. Т. 1. Давня література (X – першої половини XVI ст.) / Наукові редактори Ю. Пелешенко, М. Сулима. Київ, 2013. 840 с.
3. Джиджора Є. В. Герменевтична реконструкція портрета героя в євангельських притчах. Сіверянський літопис. №5. Чернігів, 2020. С. 99-105.
4. Джиджора Є. В. Параболічна структура євангельських притч. Вісник Одеського національного університету. Серія Філологія. Т. 27. Вип. 1 (24). Одеса, 2022 (у друці).
5. Левченко Н. М. Біблійна герменевтика у давній українській літературі: монографія. Харків : Майдан, 2018. 392 с.
6. Лесів А. Іконографія Страшного Суду в українському малярстві: становлення і розвиток у контексті візантійського мистецтва. Народознавчі зошити. № 5 (131), 2016. С. 1044-1051.
7. Лесів А. Юда Іскаріот в українському мистецтві XV-XVIII ст.: іконографія та символіка образу. Львів, 2018. 235 с.
8. Лесів А., Левицька М. Художня еволюція образів апостолів в українському іконописі XVII-XVIII ст. через призму теорії культурного трансферу. Народознавчі зошити. № 4 (160), 2021. С. 900-908.
9. Островський Р. Важливість соціальної пам'яті у біблійних текстах. Українське релігієзнавство. № 90, 2020. С. 34-51.
10. Пелікан Я. Кому ж належить Біблія? Історія Святого Письма крізь століття. Київ: Дух і Літера, 2011. 392 с.
11. «Слово – живе й діяльне» (Євр 4:12): Біблійні дослідження, Захід і Схід: підходи, виклики та перспективи / за ред. Г. Теслюк. Львів: Видавництво УКУ, 2017. 336 с.
12. Смоліна О. Євангельська притча і православний анекдот: спільне й відмінне. Культура і сучасність. 2021. № 2. С. 39-44.
13. Фрай Н. Великий код: Біблія і література / перек. з англ. І. Старовойт. Львів : Літопис, 2010. 362 с.

Додаткова

1. Білоус П. В. Літературна медієвістика. Вибрані студії : У 3-х томах. Житомир, 2011. Т. 1. Зародження української літератури. 376 с.
2. Гнатенко Л. Перекладачі, писці та редактори Пересопницького Євангелія 1556–1561 років. Українська мова на осі часу. Василеві Васильовичу Німчукові / упорядн.: Г. В. Воронич, Н. В. Пуряєва. Київ : КММ, 2017. С. 273–282.
3. Головащенко С. І. Біблійні студії в КДА ХІХ – початку ХХ ст.: інституційні структури та персональні дослідницькі практики. Наукові Записки НаУКМА. Том 167. Філософія та релігієзнавство. Київ : НаУКМА, 2015. С. 82–90.
4. Григоренко І. В. Біблія в українському літературному дискурсі. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). 2017. Вип. 7. С. 200-206.
5. Квіт С. Герменевтика стилю. Київ : Видавничий Дім «Києво-Могилянська Академія», 2011. 143 с.
6. Левченко Н. М. Вплив ісіхазького вчення на біблійну герменевтику української барокової прози. Spheres of Culture. Vol. II. Lublin, 2012. P. 50-60.
7. Островський Р. Важливість соціальної пам'яті у біблійних текстах. Українське релігієзнавство. 2020. № 90. С. 34-51.
8. Попов В. Ю. Антична ідентологія та патристична екзегеза тотожності: монографія. Донецьк : ДонНУ, 2011. 357 с.
9. Санніков С. Історія та практика біблійного коментування у слов'янському контексті. Українське релігієзнавство. 2016. № 80. С. 80-93.
10. Шаф О. В. Біблійний дискурс у творчості Сергія Жадана: концептуальність та функціональність. Український смисл. 2012. № 1. С. 267–275.

Електронні інформаційні ресурси

1. Джиджора Є. В. Біблійна герменевтика. URL: <https://youtu.be/p7MKfUSAxSI>
2. Українська Біблія онлайн. URL: <https://ukrbible.at.ua/>

Навчальне видання

Біблія як літературна пам'ятка

Електронні методичні вказівки
для підготовки до аудиторних занять
для студентів 1-го курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.01 Українська мова та література

Електронне практичне видання

Укладач

Джиджора Євген Володимирович

В авторській редакції

Затвердж. авт. 09.11.2023. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним
забезпеченням для читання файлів формату PDF.

Обсяг 0,3 МБ. Зам. 943

Видавець та виготовлювач

Видавництво і друкарня «Астропринт»

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373

від 28.05.2003 р.

65091, м. Одеса, вул. Розумовська, 21, Україна

Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17 (048) 7-855-855,

e-mail: astro_print@ukr.net www.astroprint.ua